

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อกระบวนการสร้างสรรค์ชุมชนและเมือง โดยสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานวางแผนโดยไม่แปลกแยกออกจากรัฐ การศึกษามีวัตถุประสงค์ 5 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาบทบาทรูปแบบและโครงสร้างการทำงานของภาคประชาชนในการสร้างเมืองและชุมชนโดยผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและเทศญี่ปุ่น (2) เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานและการสร้างเมืองและชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับภาคประชาชนในประเทศไทย (3) เพื่อสำรวจทัศนคติการปรับเปลี่ยนบทบาทของกลุ่มต่างๆต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคประชาชนในการสร้างเมืองและชุมชน (4) เพื่อศึกษาวิธีการสนับสนุนการสร้างพื้นที่ให้ภาคประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการสร้างเมืองและชุมชนตามความต้องการของประชาชนร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (5) เพื่อเสนอแนะแนวทางการทำงานร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคประชาชน

วิธีการวิจัยได้ถูกกำหนดให้ใช้เครื่องมือที่สอดคล้องกับรูปแบบการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research/ PAR) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามเพื่อสำรวจทัศนคติของภาคประชาชนต่อการทำงานด้านการพัฒนาเมืองและชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่างจาก 3 พื้นที่ศึกษาได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมุทรปราการ สมุทรสาคร และระยอง ตลอดจนการเก็บรวบรวมในเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์ผ่านภาพถ่าย (Photo Elicitation Interviewing) เทคนิคการสวมบทบาท (Role Play) ซึ่งได้ถูกรวมอยู่ในรูปแบบของการสร้างเกมสถานการณ์จำลองเมือง (Urban Gaming Simulation) เพื่อศึกษาวิธีการสนับสนุนการสร้างพื้นที่ให้ภาคประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองและชุมชนร่วมกับท้องถิ่น รวมไปถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานและการพัฒนาเมืองของหน่วยงานท้องถิ่นร่วมกับภาคประชาชนในประเทศไทยอีกด้วย

ผลของการศึกษามีข้อค้นพบหลายประการที่สามารถนำไปสู่การอธิบายถึงกระบวนการทัศน์พัฒนาของการสร้างชุมชนและเมืองโดยภาคประชาชนได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ข้างต้นตามลำดับดังนี้

(1) รูปแบบและโครงสร้างการร่วมมือของภาคประชาชนในการพัฒนาเมืองและชุมชนในประเทศไทยนั้นมักเป็นการเคลื่อนไหวในระยะสั้นซึ่งแสดงออกมาได้รูปแบบของการเรียกร้องผลลัพธ์ของการแก้ปัญหา ระยะสั้น ตรงกันข้ามกับโครงสร้างการร่วมมือของภาคประชาชนในเทศญี่ปุ่นที่เป็นการเคลื่อนไหวในระยะยาวในรูปแบบของการทำงานเป็นเครือข่ายที่ผสมผสานการทำงานระหว่างทุกภาคภาคมุ่งผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาในระยะยาว

(2) การดำเนินงานและการพัฒนาเมืองของหน่วยงานท้องถิ่นร่วมกับภาคประชาชนในประเทศไทยยังประสบปัญหาและอุปสรรคของการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาค

ประชาชน ตัวแทนของกลุ่มประชาชนจะเป็นกุญแจสำคัญในการลดช่องว่างนี้ลงได้ ประกอบกับปัญหาทางด้านการเหมาะสมทางด้านเวลาของกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ ซึ่งมักถูกกำหนดให้เกิดขึ้นในเวลาราชการ แต่ตรงกับเวลาการทำงานของทางภาคประชาชน

(3) การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ (เพศ, อายุ, รายได้) กับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง (การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่น) และทัศนคติของประชาชน (ความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ทัศนคติต่อการพัฒนาเมือง, ทัศนคติต่อบทบาทของภาคประชาชน) มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

(4) การสร้างเครื่องมือในการประชุม อาศัยเทคนิคต่างๆผนวกกับการใช้เกมสถานการณ์จำลองเมืองสามารถสร้างโอกาสเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยชุมชนสามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในการวางแผนชุมชนด้วยตนเองได้ดีขึ้น ประกอบกับการสื่อสารที่เป็นอุปสรรคในการเสนอข้อคิดเห็นในกระบวนการวางแผนนั้นมีน้อย จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมนั้นมากขึ้น และผลของการวางแผนนั้นเป็นที่พึงพอใจตามความต้องการของชุมชน

(5) การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนควรมีการสร้างโครงสร้างของความร่วมมืออย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นมีการจัดชุมชนกลุ่มย่อย อีกทั้งรวมภาคีของที่ปรึกษาในโครงสร้างของความร่วมมือ ที่ปรึกษาหมายรวมถึงนักวิจัย คณาจารย์ในสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ตลอดจนผู้มีจิตอาสาทางด้านวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรริเริ่มที่จะพิจารณาการสร้างกลไกของกระบวนการวางแผนเมืองและชุมชนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนโดยการใช้การสื่อสารผ่านเกมสถานการณ์จำลองเมืองเป็นเครื่องมือให้เกิดการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research focuses on the study of the movement of civic society in order to seek for the strategy that covers public participation process in community and town building. By encouraging community to participate in planning without isolated from the local authorities. The study has five objectives which are: (1) to study and review the form and structure of community organization in development of town and community through an activity or project in Thailand and Japan, (2) to study problems and obstacles of implement and development among local authorities and communities in community and town building, (3) to explore attitudes to adjust roles of various groups of interest toward corporation between local authorities and communities in community and town building, (4) to study on how to create public space to increase an opportunity for community to participate in community and town building processes that meets community requirements with local authorities and (5) to suggest the strategies of formal corporation between local authorities and communities.

Research methodology was defined using a research tool according to Participatory Action Research (PAR). This research collected quantitative data by conducting questionnaire surveys to explore the attitudes of community members toward community and town building. There are samples from three case studies, which are Samut Prakarn municipality, Samut Sakhorn municipality and Nakorn Rayong municipality. Meanwhile collecting qualitative data, by conducting Photo Elicitation Interviewing and Role Play that combined into the form of Urban Gaming Simulation, to seek for an approach to create public space to increase an opportunity for community to participate in community and town building processes with local authorities. Together with the in - depth interviews with the local authority chief executives to define the problems and obstacles of implement and development among local authorities and communities in community and town building in Thailand.

The study presents several new findings, which lead to describe the paradigm shift of the community and town building by civic society in accordance with objectives defined above, as follows: (1) the form and structure of community organization in community and town building in Thailand mostly constructed for the short - term movements that reveal in the form of group with requests and resulting in the short - term solutions. In contrast to community organization in Japan that has purpose for the long - term movements with good network resulting good solutions in long run, (2) Implementation and development among local authorities and communities in Thailand still faces with problems and obstacles of limitation of information dissemination that is the barrier for the community to participate in community and town building processes. Community representative is the key to reduce this gap, together with the inappropriateness of time of the activities that often scheduled at

government working hours, which is in the same time as working hours of the community, (3) social and economic characteristics (gender, age, income), behavior associated with community and town building (how to get support from local authorities) and public attitudes (satisfactions on performance of local authorities, attitudes toward community and town building, attitudes towards the role of the community), has an influence on level of community participation at a significance level of 0.05. (4) the conference tool combining various techniques with utilizations of Urban Gaming Simulation is able to create opportunities for the community to participate in community and town building process, effectively. Community is capable to learn and enhance their potential to engage in community and town building processes to the better state. As the barriers to communicate and participate among community members were minimal. As a result, the plan that came from the laboratory was satisfy the requirements of the community and (5) Corporation between local authorities and communities should have a clearer structure of collaboration. For example, sub - community organizing with the support of consultants, meaning researchers, faculty or education institution members, professionals in various fields, as well as volunteers who willing to contribute to the society. Local authorities should initiate to concern the construction community and town building processes promoting community involvement, reducing conflicts in communities by communicating through urban gaming simulation in the participatory action laboratory.